

Lańcut לנצוט

האזכורים הראשונים לנוכחות היהודים בלנצוט מופיעים במסמכים מאמצע האה הט"ז. יש להניח שהיהודים התיישבו שם פחות או יותר באותה התקופה, משום שב-1566 התגוררו בלנצוט חמש משפחות יהודיות. בשנת 1583 האציל, הבעלים של העיר קשישטוף פילצקי הוציא צו האוסר על היהודים להתיישב בה. נאסר עליהם גם לסחור או לעסוק במלאכה. אולם ידוע כי האיסור לא נאכף עד סופו, כי בשנת 1600 היו בעיר חמישה יהודים, ששילמו מיסים במקום. בשנת 1624 בלאנצוט התגוררו כבר 18 משפחות יהודיות.

במחצית המאה הי"ח המצב השתנה. סטניסלב לובומירסקי עודד את היהודים להתיישבות ולרכישת בתים. קרוב לוודאי שכבר אז עמדו לשירות הציבור היהודי בית הכנסת הבנוי מעץ וכן מקום קבורת הנפטרים. בית העלמין הוקם בעלייה, בין תלי ההגנה העירוניים (במרחב שבין הרחובות מוניושקי וגרינוואלדסקה). התפתחותה של הקהילה היהודית הואטה בשל המלחמות והפלישות במחצית המאה הי"ז. לקראת סוף המאה הי"ז הקהילה היהודית החלה להשתקם. בשנת 1684 צויין במקורות כי כבר 33 משפחות יהודיות מתגוררות בלנצוט, ובשנת 1765 – 829 יהודים. במחצית השנייה של המאה הי"ח לנצוט הפכה למרכז חשוב לתנועה החסידית. אלימלך בן אלעזר ליפמן מלז'איסק השתקע כאן לשנתיים בשנת 1770, ובשנות ה-90 של המאה הי"ח התגורר כאן בלנצוט יעקב יצחק הלוי הורוביץ, הידוע בכינויו החוזה מלובלין.

בשל גידול האוכלוסיה היהודית בית העלמין היה אמור להתרחב כל העת. במהלך מלחמת העולם השנייה הוא נחרב לחלוטין ובשטחו נותרו אך ורק שברי מצבות. לקראת סוף המאה הכ', הודות ליוזמה של הרב מנדל רייכברג שוקמו שני אוהלים. הגדול יותר עומד מעל קברו של הצדיק נפתלי צבי הורוביץ מרופשיצה. זה הקטן יותר הוקם מעל קברו של הצדיק אלעזר, בנו של צבי אלימלך שפירא, מדינוב. בית העלמין גודר.

במאה הי"ט הקהילה היהודית הלכה והתרחבה והחזיקה בשתי בתי כנסת. גדל מספר היהודים. בשנת 1870 הקהילה מנתה 1778 בני אדם, וב-1900 כבר 2588 בני אדם, ובעיר עצמה – 1940 בני אדם.

כבר בסביבות שנת 1860 הורגש חוסר מקום לקבורה בבית העלמין הישן. על כן הוחלט להקים את בית העלמין היהודי השני בלנצוט בחלקה הדרומי של העיר, ברחוב טראוגוטט דהיום. גם בית עלמין זה נחרב בידי הגרמנים בשואה. בשנת 1942 הגרמנים ערכו כאן הוצאות להורג של האוכלוסיה היהודית, שבמסגרתן הם רצחו לפחות 120 בני אדם. לאחר 1945 המקום גודר והוקמה כם אנדרטה לזכר קרבנות השואה. על לוח אבן נחרט הכיתוב: "אתר של הוצאות המוניות להורג של קרבנות הפאשיזם בין השנים 1941-1944". תהליך ההרס התרחב עוד בשנים שלאחר המלחמה, כאשר התושבים המקומיים שדדו את המצבות הנותרות. כעת בשטחו של בית העלמין, לרוב בין השיחים או תחת המעטה הראשוני של הקרקע, מצויים שברי מצבות או אבני שפה של קברים. שברים מכמה עשרות מצבות נשמרים במעבר הכניסה לבית הכנסת בלנצוט. החלקה עליה נמצא בית העלמין הינה בגודל 0,75 הקטר, ואינה מגודרת במלואה.